

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет менеджменту і маркетингу
Кафедра обліку, оподаткування та управління
фінансово-економічною безпекою**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

**Завідувач кафедри,
д.держ.упр., проф.
_____ Ігор ПРИХОДЬКО
« ____ » _____ 20__ р.**

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему: Удосконалення стратегічного інструментарію
забезпечення механізму функціонування системи економічної
безпеки підприємства**

Освітньо-професійна програма «Управління фінансово-економічною
безпекою»
Спеціальність 073 «Менеджмент»
Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувач

Владислав ВІЗНИЧЕНКО

**Науковий керівник,
д.е.н., професор**

Микола КРАВЧЕНКО

Дніпро – 2022

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Факультет менеджменту і маркетингу

Кафедра Обліку, аудиту та управління фінансово-економічною безпекою

Освітньо-професійна програма: «Управління фінансово-економічною безпекою»

Спеціальність 073 «Менеджмент»

Ступінь вищої освіти: Магістр

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

« _____ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу здобувача

Візниченка Владислава Сергійовича

1. Тема дипломної роботи «Удосконалення стратегічного інструментарію забезпечення механізму функціонування системи економічної безпеки підприємства»

Керівник роботи д.е.н., проф. Кравченко Микола Володимирович

від «04» вересня 2022 р. № 2555

2. Термін здачі студентом закінченої роботи – 12 грудня 2022р.

3. Вихідні дані до роботи Закон України «Про боротьбу з корупцією», Закон України «Про основи національної безпеки України», Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції», Податковий кодекс України, облікові дані та звітність господарства «Орхідея» Дніпровського району Дніпропетровської області.

4. Зміст дипломної роботи

Вступ. Теоретичні засади стратегії та механізму функціонування системи економічної безпеки. Сучасний стан фінансово-економічної безпеки на підприємстві в розрізі стратегії та механізму забезпечення. Стратегічний інструментарій поліпшення механізму функціонування системи економічної свободи на підприємстві. Висновки і пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу

Структурна модель системи економічної безпеки. Структура загроз організації економічної безпеки підприємства. Принципові засади економічної безпеки. Основні методи оцінки рівня фінансової безпеки підприємства. Методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки підприємства. Оцінка майна та капіталу ФГ «Орхідея». Фінансові показники діяльності підприємства за 2017-2021 роки. Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності о активів підприємства. Організаційна структура підприємства. Структура економічної безпеки ФГ «Орхідея». Складові економічної безпеки ФГ «Орхідея» та їх характеристика. Схема областей економічної безпеки ФГ «Орхідея». Методи і способи аналізу діяльності суб'єкта господарництва «Орхідея».

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання отримав

8. Дата видачі завдання _____ 3 лютого 2022 _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичні засади стратегії та механізму функціонування системи економічної безпеки	Березень 2022р.	
2	Фінансово - економічна характеристика господарства	Квітень 2022р.	
3	Сучасний стан фінансово-економічної безпеки на підприємстві в розрізі стратегії та механізму забезпечення	Травень 2022 р.	
4	Стратегічний інструментарій удосконалення механізму функціонування системи економічної безпеки на підприємстві	Червень 2022 р.	
5	Вступ. Додатки.	Вересень 2022 р.	
6	Висновки і пропозиції, список використаних джерел	Жовтень 2022 р.	
7	Список використаних джерел	Листопад 2022 р.	
8	Оформлення роботи	Грудень 2022 р	

Здобувач

_____ Візниченко В. С.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____ Кравченко М. В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	6
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЇ ТА МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	11
1.1. Теоретико-понятійний аспект стратегічного імплементування системи фінансово-економічної безпеки підприємства	11
1.2. Сутність функціонування механізму по забезпеченню економічної безпеки	15
Висновки до I розділу	19
РОЗДІЛ 2. СТАН ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ В РОЗРІЗІ СТРАТЕГІЇ ТА МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	21
2.1. Фінансово-економічна та характеристика ФЕБ ФГ «Орхідея»	21
2.2. Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного функціонування механізму ФЕБ на підприємстві	27
2.3. Аналіз організаційно-економічної складової фінансово-економічної безпекової діяльності ФГ «Орхідея»	31
Висновки до II розділу	36
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ПОЛІПШЕННЯ МЕХАНІЗМУ МАТРИЦІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	38
3.1. Поліпшення стратегії матриці економічної безпеки на підприємстві	38

3.2. Модернізація механізмів функціонування фінансово-економічної безпеки на підприємстві	42
Висновки до III розділу	48
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53
ДОДАТКИ	58

РЕФЕРАТ

Тема «Удосконалення стратегічного інструментарію забезпечення механізму функціонування системи економічної безпеки підприємства».

Магістерська робота містить: 91 сторінці комп'ютерного тексту, 17 рисунків, 4 таблиці, 3 додатки, 20 формул, 70 літературних джерел.

Об'єкт дослідження - є спосіб формування стратегії та механізму функціонування економічної безпеки на підприємстві та наладка засад її оптимізації.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретико-понятійних та практичних засад обґрунтування напрямків забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, а також стратегії та механізму її функціонування.

Методи дослідження – аналіз, синтез, методи оптимального управління спостереження, порівняння, класичний аналіз, дослідження, економічно-статистичний, методи економіко-математичного програмування.

Обґрунтовано концептуальні засади будови та функціонування механізму управління економічною безпекою підприємств з урахуванням змін зовнішнього та внутрішнього світу на засадах комплексного застосування інструментів діагностики в контексті економічного попередження інтересів підприємства.

Сформована структурна модель оптимізації стану економічної безпеки на підприємстві, апробовано алгоритм впливу фінансово – економічного механізму на забезпечення сталого розвитку підприємства в умовах ринку, представлений рекомендаційний механізм оптимізації впливу економічної безпеки на функціонування підприємства, подано механізм удосконалення системи економічної безпеки підприємства. Дані пропозиції дозволять підвищити якість роботи досліджуваного підприємства.

Апробаційні зразки впроваджені в практичну діяльність підприємства.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

**СИСТЕМА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ, УПРАВЛІННЯ, МЕХАНІЗМ
УПРАВЛІННЯ, СТРАТЕГІЯ**

KEY WORDS

**SYSTEM OF ECONOMIC SECURITY, CONTROL, MANAGEMENT
MECHANISM, STRATEGY**

ВСТУП

Актуальність теми. Фінансово-економічна безпека являється найбільш універсальною категорією, яка відображає безпеку учасників соціально-економічних відносин всіх рівнів, від громадянського суспільства до особистості, оскільки вона проявляється як попередження діяльності проти неякісних наслідків внутрішнього та зовнішнього світу, а також можливості швидко подолати різноманітні негативи або примінитися до існуючих умов, які негативно діють на діяльність. Крім того фінансова та економічна безпека через операції суб'єктів не тільки пов'язує галузі економіки, а й країни світу.

Економічна безпека підприємства є змінюючоюся величиною, яка змінюється через опосередковані фактори та ризиків внутрішнього та зовнішнього середовища. Встановлення та організація безпеки підприємства забезпечує її стабільну роботу, створює умови підвищення економічного потенціалу. Беручи до уваги багатовимірний, динамічний характер всього процесу управління фінансово-економічною безпекою, на часі актуальні питання використання економічних та інших методів оцінки та екстраполяції рівня безпеки підприємства, та матриці процесу моніторингу.

Динамічність конкурентоспроможності компанії потребує напрацювання понятійного сервісу, методологічної бази для умовисновків про рівень безпеки та ефективності її політики, обґрунтування стратегічних пріоритетів та міроприємств в рамках організації економічної системи, керуючись особливостями фінансової та економічної діяльності та наявний стан економічного поля.

Різні напрями гарантування економічної безпеки підприємства та модернізації напрямів її організації досліджувались у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема тлумачення категорій фінансової безпеки підприємства, аналізу викликів та індикаторів фінансової безпеки висвітлено в роботах І. А. Бланка, З. С. Варналії, Т. Г. Васильківа, М.

М. Єрмошенка, Я.А. Жаліла, Т. Т. Ковальчука, , В. І. Мунтіяна, Є. А. Олейнікова, Г. А. Пастернак та ін.

Зважаючи на доробок багатьох науковців, зміна умов зосередження, вплив внутрішніх та зовнішніх факторів, підвищує доцільність поліпшення стратегії дії економічної безпеки підприємства, фіксація дієвого механізму моніторингу та управління у структурному і функціональному аспектах, та стратегічній взаємодії з суб'єктами поля дії. Опираючись на поданий матеріал, ми вважаємо, що підбір теми дослідження трактований актуальністю останньої і потребує конкретного аналізу.

Мета та задачі дослідження. Метою кваліфікаційної праці є студіювання теоретико-методичних та практико-апробаційних засад продукування механізму та стратегії функціонування фінансово-економічної безпеки підприємства. Для реалізації поставленої мети поставлені наступні задачі:

- опанувати сутність фінансово-економічної безпеки та особливості її реалізації;
- діагностувати фінансово-економічну характеристику ФГ «Орхідея»;
- оцінити інформаційно-облікове гарантування системи показників оцінки якості управління безпекою підприємства;
- проаналізувати стан та засади стратегії та механізму функціонування безпеки на підприємстві;
- екстраполювати стратегію на існуючий механізм функціонування економічної безпеки на підприємстві.

Об'єктом дослідження є спосіб функціонування стратегії та наявного механізму фінансово-економічної безпеки на підприємстві, та постановка заходів по їх удосконаленню.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні елементи управління механізмом та стратегією фінансово-економічної безпеки підприємства.

Методи дослідження. Для вирішення завдань використані такі методики та прийоми традиційного дослідження: аналіз і синтез – для зображення структури блоку фінансової безпеки підприємства; методи статистико-логічного аналізу – для визначення характеристик динамічного просування фінансової безпеки підприємства; метод оптимального управління – для дефініції оптимальної послідовності станів фінансової безпеки та відповідних стратегій управління нею; кластерно-типологічний аналіз – для класифікації показників фінансової діяльності та індикаторів системи фінансової безпеки підприємства; методики кореляційно-регресійного аналізу – для передбачення рівня фінансової безпеки та аналізу динаміки викликів фінансовій безпеці підприємства; методи економіко-інформаційного трансформування – для оцінювання рівня фінансової безпеки, максимізації рівня рентабельності реалізованої продукції та рівня рентабельності підприємства, оцінювання стану викликів фінансовій безпеці; графічний метод – для зображення і схематичного подання результатів дослідження.

Інформаційною базою є теоретичні і методичні напрацювання дослідників, статистичні матеріали, законодавчі, нормативні та інструктивні документи, які регулюють діяльність підприємств.

Новизна результатів полягає у обґрунтуванні теоретико-понятійних та методико-апробаційних засад та розробці рекомендацій по гарантуванню якості механізму організації безпеки підприємства. Найбільш важливі наукові доробки, отримані у процесі дослідження, та їх новизна виражені у довгостроковому періоді:

- апробовано модуль інсталяції оновленої стратегії управління ФЕБ на підприємстві.
- алгоритм стратегічного управління економічною безпекою підприємства;
- цілісну систему дефініцій по успішній реалізації стратегії безпеки на підприємстві;

- функціональна модель механізму фінансово-економічної безпеки підприємства;
- розроблена теоретико-змістовна модель функціонування стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства
- структурна модель стратегії гарантування систем функціонування фінансово-економічної безпеки на підприємстві;
- алгоритм представлення стратегії ФЕБ в контексті певних аспектів.

Апробація результатів дослідження поліпшуватиме економічну ефективність та стабільний, конкурентний динамізм підприємства, а ще поліпшенню конкурентоспроможності на ринку. Та є внеском у теорії оцінки і управління фінансовою безпекою суб'єкта, використовуватимуться для гарантування фінансової безпеки підприємства. Пропозиції по рівню системи економічної безпеки підприємства запропоновані та поки на стадії доробки.

Публікації. Основні підсумки та заключення дослідження висвітлено у колективній монографії «**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ: ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТИ**» (Дніпро, 2022), а також у тезах доповідей 13 міжнародної інтернет-конференції «Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» (Дніпро, Д Д А Е У, 2022р.).

РОЗДІЛ 1. РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЇ ТА МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

1.1. Теоретико-понятійний аспект стратегічного імплементації системи фінансово-економічної безпеки підприємства

На етапі для будь-якої компанії базовим фактором здатності встояти при суперництві та перемогти, довівши власну конкурентоспроможність. Тому проблематика забезпечення фінансової та економічної безпеки компаній стає актуальною.

Кризові ситуації на ринку товарів, зростаюча конкуренція між підприємствами, розширення числа ризиків та загроз - вимагають від менеджменту підприємств такої стратегії фінансової та економічної безпеки, яка буде стійкою до таких випадків, та гарантуватиме, що компанія зберігала конкурентні якості при досягненні своїх цілей економічного процвітання.

Метою стратегії є трансформація достовірних переваг підприємства над конкурентами, і вона базується на бізнес-ідеях, якими підприємство оперує як стратегічними намірами, які стануть ринковими плюсами, взаємодіючи з зовнішніми факторами [1].

У бізнесі добре адаптована стратегія є інструментом управління безпекою фірми у довгостроковій перспективі, яка зосереджується на досягненні цілей підприємства в динамічному середовищі та обстановці, що склалася [7].

Стратегія фінансово-економічної безпеки - це план гарантування всеосяжності цілей, проєктів, задач та результатів підприємства, гарантування економічної безпеки, та імплементації ресурсів при постійній нестабільності функціонування та адаптації для попередження впливу ризиків і нормального функціонування [8].

Як функціональна стратегія, стратегія гарантування фінансової та економічної безпеки компанії є частиною загальної стратегії економічного

поступу підприємства, яка, повинна опиратися на функціональних стратегіях, та стратегії її фінансової та економічної безпеки [7].

У той же час стратегія фінансово-економічної безпеки формується в рамках загальної фінансової стратегії, яка включає в себе ключові напрямки. Структурна модель стратегічного функціонування ФЕБ на підприємстві представлена на рисунку 1.2.

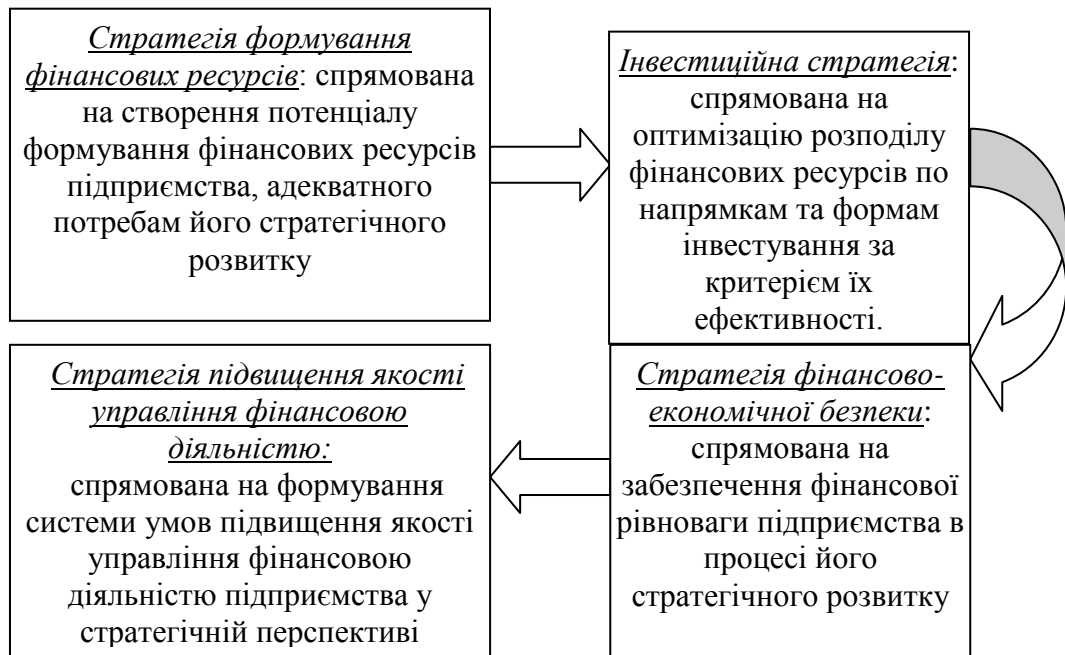

Рис. 1.2. Структурна модель стратегічного забезпечення системи функціонування фінансово-економічної безпеки на підприємстві

Підготовка стратегії ФЕБ підприємства повинна корелювати з формуванням стратегічних цілей, зі сприйняттям ризиків ФЕБ підприємства та способів їх нейтралізації. Відповідно до сфер ФЕБ підприємства, організовано ідентифікацію стратегічних цілей, а це: максимізацією рівня прибутковості; оптимізацією наявних ресурсів; необхідним рівнем фінансової стабільності; гарантуванням інвестиційних та фінансових потреб підприємства; мінімізацією рівня ризиків; гарантування стабільності у разі виникнення ситуацій мінус.

Дослідження актуальності стратегії гарантування ФЕБ підприємства визначається насамперед: інтенсивністю змін факторів зовнішньої сфери; перехід на подальший крок життєвого циклу; фундаментальна зміна векторів

операційної діяльності підприємства, це нові бізнес-можливості, бо вони відкриваються [9].

Стратегія фінансово-економічної безпеки підприємства ґрунтується на об'єктивних законах існуючих фінансових відносин, меті та задачах цілої моделі фінансової та економічної безпеки, вартує уваги на формуванні та послідовному виконанні заходів об'єднувати та пропонувати якісні процеси та нейтралізувати негативні тенденції в роботі.

Зараз існує декілька підходів до трактування етапів стратегії безпеки для учасників бізнесу. Існують різні авторські підходи до тлумачень про відсутність тотожності етапів, розміру деталізації процесу. Дослідження знайшли своє відображення в роботах І. П. Моїсеєнка, Е. В. Орехової, та Є. Ю. Грохольської та інших. [13, 18, 35].

Опираючись на А. А. Томпсона та А. Дж. Стрикленда, для дефініції стратегії необхідно вивчити внутрішній стан підприємства та зовнішні підходи. Тільки при чіткому представленню позиції підприємства на ринку, з розумінням специфіки ринку, менеджер опише стратегію, яка сприяє моніторингу цілей та фінансових результатів. Оскільки неправильна оцінка ситуації підвищує ризик постстратегічних дій. При аналізі чинників економічної безпеки пріоритетним є облік руйнівних чинників. Не слід відсторонюватись від сторонніх факторів, з одного боку, їх якісний вплив на рівень ФЕБ, з іншого боку, можливість їх трансформації на неякісну сторону [14].

Етап 2 складової стратегії фінансової та економічної безпеки є постійно змінюючі сценарії ФЕБ, в рамках : акумулювання рейтингового списку об'єктів; найраціональніші форми таких об'єктів; укладення стратегічних рішень щодо ФЕБ підприємства; представлення відмінних варіантів планів дій; розуміння ресурсів, для виконання стратегічних сценаріїв; функцій та задач служби ФЕБ та інших підрозділів в рамках реалізації стратегії. На етапі методика "портфоліо планування" використовується, коли не формується

навіть стратегічний варіант, але розробляється портфель стратегій для стратегічних центрів. З портфеля і підбір умов стратегії [8].

Альтернативні рішення існують для підтримки стратегії у разі суттєвої зміни зовнішнього світу. Для цілей необхідно гарантувати слідуючі вектори фінансового поступу підприємства, по можливості сильні грані підприємства, мінімізувати неякісний вплив викликів на навколишню сферу. Підприємство адаптує обґрунтовану стратегію дій, але буде готовим до інсталювання до наслідків, які в пріоритеті [19].

Якісна оцінка та підбір найбільш пріоритетної стратегії фінансово-економічної безпеки підприємства в ув'язці з необхідністю дієвих фінансових рішень, негативом обрання ефективної стратегії фінансово-економічної безпеки підприємства це першочергові заходи. Етапом 3 розробки стратегії фінансово-економічної безпеки є оцінка сценаріїв стратегії відповідно до специфічних економічних та неекономічних критеріїв. Вибір критеріїв корелюється з цілями підприємства [43].

Згідно з результатами оцінки, є необхідність у стратегії економічної безпеки, яка може бути відкоригована. Після обґрунтування стратегії вона проаналізована рівнем управління, а потім забезпечується діагностика різних планів та рішень. У системі економічної безпеки підприємства самим елементом є управління реалізацією стратегії ФЕБ. Формування необхідних засад для підприємства, здійснення фінансової підтримки та успішності цілей фінансового поступу підприємства. Головне - перейти до стратегічних цілей з самою максимальною можливістю адаптації до умов функціонування підприємства. Відпрацювання планів на етапі формує постійний циклічний характер стратегічного імплементування, орієнтацію на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі [43].

1.2. Сутність функціонування механізму по забезпеченню економічної безпеки

Система ФЕБ підприємства на сьогодні - це:

- збір базової інформації про можливість виникнення негативів;
- оцінка та аналіз та ліквідація ризиків підприємства;
- діагностика стану ФЕБ підприємства для нейтралізації ризиків та/або для відновлення від їх наслідків;
- дослідження інтерфейсу елементів ФЕБ підприємства (обґрунтування безпеки підприємств-контрагентів, клієнтів та працівників);
- запобігання заходу до підприємства структур економічної розвідки підприємств-конкурентів, організованої злочинності та осіб з намірами, що не дотримуються законів;
- протидіяти в віртуальну базу підприємства для кримінальних, протиправних цілей;
- конфіденційність інформації, наявної комерційної таємниці;
- гарантування збереження матеріальних цінностей підприємства;
- превентивні заходи до банківських рахунків підприємства;
- захист законних прав та інтересів бізнесу та працівників;
- своєчасне попередження кримінальних намірів до бізнесу та її працівників від джерел негативу зовнішній безпеці;
- запобігання та нейтралізація існуючої незаконної та негативної діяльності працівників фірми, спрямованої на погіршення рівня ФЕБ;
- інформаційно-облікове забезпечення управління ФЕБ підприємства;
- безапеляційне використання інноваційної підтримки системи управління ФЕБ підприємства;
- фіксація найбільш необхідних управлінських рішень стратегії та тактики гарантування ФЕБ підприємства;
- фізико-технічна оборона будівель, територій та засобів;

- відшкодування матеріальної та моральної втрати, нанесеної внаслідок дій підприємству та працівникам;

- контроль ефективності функціонування ФЕБ, її структурних елементів [39].

Будується специфіка бізнесу, технологічні особливості, конкурентна стратегічна позиція, елемент життєвого циклу бізнесу, система ФЕБ. ФЕБ підприємства є абсолютно індивідуальною. Ефективність залежить від законів, матеріально-технічних та фінансових ресурсів, виділених керівником підприємства, розумінням кожного співробітника необхідності бізнесу, навичками роботи керівника системи ФЕБ, що займається моделюванням і підтримкою такої системи. Частина підприємств виділяє відділ в системі економічної безпеки, інакше вирішуються керівниками, менеджментом та внутріфірмовою безпекою.

На підприємствах більшого усвідомлення отримала енергетико-технологічна безпека, але науковці підкреслюють - дана безпека підприємства є лише компонентом ФЕБ. Нерозвиненість організації ФЕБ на підприємствах результат, перш за все, відсутності обігових ресурсів та короткозорості менеджерів. За відсутності послуг ФЕБ на підприємствах має місце невизначеність.

Зараз поширені кілька підходів до принципів ФЕБ підприємства. Так, В.Ф. Гапоненко, А.Л. Беспалько, А.С. Власков трактують принципи ФЕБ підприємства: законність; системність та комплексність; розповсюдження за рівнями фінансово-господарської діяльності за періодами господарської діяльності; економічна доцільність [17,28,44].

Клівець П.Г. вважає - організація ФЕБ підприємства повинна бути: централізованою; комплексною [40].

Т. Іванюта виділяє слідуючі засади ФЕБ підприємства: складність та системність; першочерговість заходів профілактики (своєчасність); безперервність; законність; рентабельність [33].

О. І. Захаров відзначає такі засади ФЕБ підприємства як: законність, економічна доцільність, складність, своєчасність, безперервність, діяльність, розумність, досконалість, незалежність і відповідальність, централізація управління, взаємодія та координація, спеціалізація, поєднання конфіденційності та публічності [21].

Заслуговує уваги позиція І. В. Блоботенка, яка констатує організацію ФЕБ, систематизує її по шести блокам - мішені, структурні, функціональні, операційні та системні підходи (рис 1.6) [42].

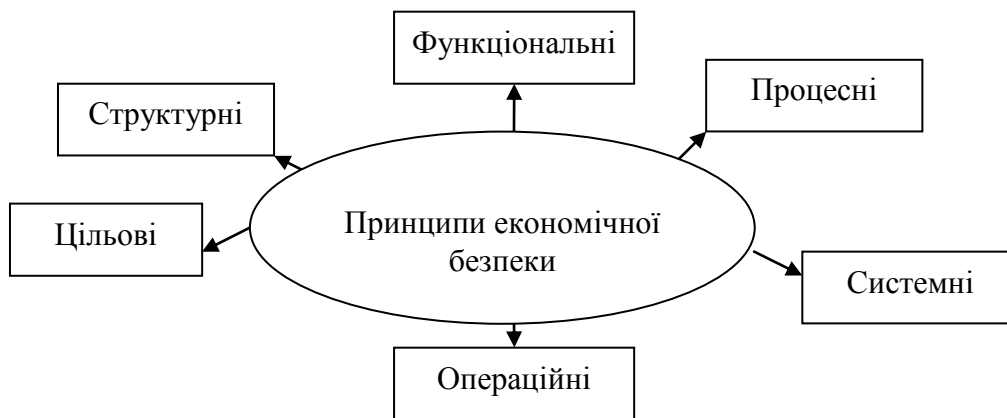

Рис. 1.6. Засади економічної безпеки

Цільові засади - досяжність, конкретність, гнучкість, цільові індикатори - охоплення, конкретність, гнучкість, розмірність, сумісність.

Структурні засади - принцип одночасності "чотирьох ролей", поєднання централізації та децентралізації, ієрархії, предметний пріоритет над предметом, координація, єдність, мінімальна складність структури, особиста відповідальність.

Функціональні - автономія, актуалізація, концентрація, багатофункціональність, нейтралізація.

Поєднання реакційних заходів, поєднання публічності та конфіденційності, легітимності (законності), економічної доцільності, еквівалентності.

Пропорційність, прямолінійність, одноманітність, паралельність, спадкоємність, спеціалізація.

Цілеспрямованість, цілісність, відкритість, з'єднання та адаптація [32].

На етапі функціонування української економіки нейтралізація впливу на інтереси підприємства від незаконної діяльності представників влади стає значущим. Керівниками служб ФЕБ підприємств виокремлюється як окремий елемент системи ФЕБ.

Теоретично-структурна модель системи економічної безпеки представлена на рисунку 1.6.

Рис. 1.6. Теоретично-структурна модель механізму фінансово-економічної безпеки

Рис 1.6. свідчить- при комплексному підході до механізму ФЕБ на підприємстві необхідно оптимізувати економіку, підвищити продуктивність та виділяти по-можливості активи для функціонування відділу ФЕБ на підприємстві.

Особливістю і трудомісткістю у побудові ФЕБ є підхід, де її ефективність в більшості повністю залежна від фактору фахівця. Навіть за наявності професійно підготовленого керівника відділу ФЕБ, техніко-технологічних засобів, керівництво компанії не отримує омріяних результатів, колективні зусилля не усвідомлять важливість та необхідність міроприємств економічної безпеки [33].

Механізм ФЕБ підприємства повинен бути результатом взаємодії служб підприємства. При оцінці принципу безперервності моніторингу стану об'єкта моніторингу, фактичний стан, тенденції, потенціал, та галузевий розвиток економіки, політичну ситуацію та дії факторів, повинні діяти. Для моніторингу ФЕБ підприємству необхідна методична, організаційна, інформаційно-технічна підтримка.

В економіці підвищеної зміни векторів руху не перший план виходять організаційні аспекти гарантування та адекватного рівня ФЕБ. На підприємствах орган (відділ, служба, департамент) ФЕБ, діяльність управляється її управлінцем, бо у свою чергу він є підзвітним директору підприємства. Це для апробації проміжних зв'язків управління та не порушується через передачу даних на конфіденційність інформації [27].

Складність гарантування механізму ФЕБ підприємства та постійного рівня, запобігання наскокам зовнішніх структур в діяльність підприємства буде тільки за умови спільної, комплексної, погодженої, оперативної діяльності підрозділів підприємств. Важливість для підприємства системи ФЕБ, опирається на стан ФЕБ, ми дійшли думки, що необхідно оцінити та стан ФЕБ [22].

Висновки до I розділу

Гарантом економічної безпеки бізнесу є держава. Основою безпеки бізнесу є стабільність податкової політики.

1. Останнє в науковій літературі підходить до поняття "економічна безпека підприємства", що економічні ініціативи, які відбуваються в Україні, як економічної діяльності суспільства, а ФЕБ підприємництва в умовах ринкової економіки є елементом національної безпеки та конкурентоспроможності країни, неодмінним з точки гарантування життєздатності особи.

2. У більшості дефініцій "економічна безпека" розглядається як здатність економіки гарантувати її вільний рух, стабільність суспільства та інститутів, достатній захисний потенціал країни в умовах і варіантах подій, здатність держави гарантувати національні економічні інтереси від внутрішніх та зовнішніх викликів.

3. ФЕБ підприємства - якісний та кількісний рівень фінансового стану підприємства та діяльність на ствердження статусу, характеризується рівновагою та якістю фінансових інструментів ФЕБ та забезпечує її здатність місії, протистояти негативному впливу зовнішніх та внутрішніх дестабілізуючих чинників.

4. Моніторинг економічної безпеки підприємства повинен бути результатом взаємодії всіх зацікавлених служб підприємства. При моніторингу принцип безперервності моніторингу стану об'єкта моніторингу, стан та тенденції потенціалу, рівень економіки, політичну ситуацію та дії інших загальносистемні чинники. Для моніторингу ФЕБ підприємству потрібна методологічна, організаційна, інформаційна та технічна підтримка.

5. Аналіз оцінки фінансової безпеки дає змогу зрозуміти діагностику на рівні ФЕБ підприємства, оскільки різні критерії слушні за різних підходів. Це дозволяє говорити про ФЕБ тим чи іншим способом, ми не отримуємо надійну оцінку ФЕБ підприємства.

РОЗДІЛ 2. СТАН ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ В РОЗРІЗІ СТРАТЕГІЇ ТА МЕХАНІЗМУ ГАРАНТУВАННЯ

2.1. Фінансово-економічна та характеристика ФЕБ ФГ «Орхідея»

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи виступає фермерське господарство «Орхідея», Дніпровського району Дніпропетровської області. Підприємство здійснює свою діяльність на основі статуту, керівником є Лісняк Анатолій Іванович. Спеціалізується на вирощуванні зернових культур (крім рису), і олійних культур.

Господарство є юридичною особою, з правами та документами, має самостійний баланс, розрахунковий, інші рахунки в банку, печатку. Свою діяльність, згідно законодавства, підприємство здійснює на території України.

Штат підприємства складається з працівників, які беруть участь у діяльності на підставі трудового договору, інших форм, трудових відносин на підприємстві. Активи господарства складаються з активів, інших цінностей та фондів, які зафіксовані у балансі підприємства.

Облікова служба здійснює облік операцій відповідно до поточного Плану рахунків, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99. № 291 про формат обліку журналу згідно Закону України "Про загальні вимоги до ведення бухгалтерського обліку" та існуючих нормативних документів з організації бухгалтерського обліку в Україні та документів з організації обліку.

Ресурси господарства - це необоротні активи та оборотні ресурси, вартість яких відображається в балансі компанії. Для аналізу доцільно оцінити активи та капітал ФГ "Орхідея" (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Оцінка майна та капіталу ФГ «Орхідея»

№ з/п	Види активів (майна) та пасивів (капіталу)	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відношення у % 2021 р. до 2017 р.
	Майно -	26435,0	22801,0	43506,0	52945,0	90127,0	340,94
1	Необоротні	12181,0	11042,0	14519,0	11858,0	13972,0	114,70
1.1	Основні	12040,0	11025,0	12182,0	9428,0	12416,0	103,12
2	Оборотні	14254,0	11759,0	28987,0	41030,0	76099,0	533,88
2.1	Запаси	8632,0	5613,0	11372,0	24454,0	34949,0	404,88
2.2	Поточна дебіторська заборгованість	5296,0	5680,0	16883,0	13579,0	37666,0	711,22
2.3	Гроші, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції	326,0	76,0	129,0	1525,0	188,0	57,67
	Капітал -	26435,0	22801,0	43506,0	52945,0	90127,0	340,94
4.	Власний капітал	15686,0	15869,0	23535,0	44297,0	59097,0	376,75
4.1	Зареєстрований капітал	8,0	8,0	8,0	8,0	0,0	0,00
5.	Зобов'язання	10749,0	6932,0	19971,0	8648,0	31030,0	288,68
5.1	Довгострокові зобов'язання	4545,0	1345,0	1117,0	1411,0	722,0	15,89
5.2	Поточні зобов'язання	6204,0	5587,0	18854,0	7237,0	30308,0	488,52
5.3	Поточна кредиторська заборгованість	2201,0	4131,0	11828,0	347,0	298,0	13,54

Аналізуючи дані таблиці 2.1: вартість майна підприємства збільшилась на 240%, на що позитивно вплинув ріст вартості необоротних активів на 14,7% та оборотних активів на 433%. Даний, також вплинув на вартість капіталу підприємства, який виріс на 240%. Слід відмітити внаслідок позитивної тенденції вартості поточних зобов'язань на 388% станом на 2021 рік. Тенденція не впливає на фінансовий стан господарства, сума дебіторської заборгованості має рух на позитив, бо станом на 2021 рік її вартість склала більше на 661%.

Слідуючим елементом аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства є оцінка реального стану основних засобів підприємства.

Додаток А свідчить про збільшення вартості активів на 55% через збільшення основних засобів через надходження у господарство на 55%,

внаслідок збільшення їх вартості на кінець 2021 року. За рахунок такої тенденції мають місце якісні зміни стосовно індикаторів основних засобів та їх стану.

Вважаємо за необхідне проаналізувати загальні фінансові результати діяльності підприємства (табл. 2.2).

Провівши оцінку результатів фінансово-господарської діяльності господарства за 2017-2021 роки, сукупний дохід господарства зріс на 141%, це позитивно вплинуло на чистого прибуток підприємства. Оскільки 2012 та 2017 роки збиткові для підприємства, то закономірно відмітити: сукупність витрат підприємства. Зокрема, збільшились операційні витрати господарства на 40% та наявні адміністративні витрати на 78%. Ситуація має місце через скорочення вартості потоку фінансових інвестиційних доходів, яких менше в два рази. Через це, скорочується чистий прибуток у % до валового прибутку на 8%. Дана негативна тенденція не вплине суттєво на рівень прибутковості.

Слід провести моніторинг фінансової стійкості підприємства.

Оцінка фінансової стійкості підприємства має позитивну динаміку для підприємства, слід відмітити збільшення коефіцієнту автономії господарства на 10%, росту коефіцієнту маневреності капіталу на 469% та коефіцієнту співвідношення оборотних і необоротних активів на 365%. За такої тенденції спадає коефіцієнт фінансового ризику на 23%. Відмітимо позитивні зміни коефіцієнту забезпеченості оборотними коштами та коефіцієнту забезпеченості запасами.

Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства: підприємство функціонує на стабільному рівні. За останні роки діяльності господарства зріс рівень забезпеченості ресурсами та потенціалом, розширились ринки реалізації продукції.

Таблиця 2.2

Фінансові результати діяльності підприємства за 2017-2021 роки

№ з/п	Показник	2017 р.	2018р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відношення у % 2021 р. до 2017 р.
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт)	16855,0	19962,0	23695,00	47233,0	40691,0	241,42
2	Операційні витрати, у тому числі:						
	а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт);	17371,0	18463,0	16964,0	28070,0	24539,0	141,26
	б) адміністративні витрати;	653,0	711,0	1163,0	1096,0	1167,0	178,71
3	Валовий прибуток (збиток)	-516,0	1499,0	6731,00	19163,00	16152,	-3130,23
4	Валовий прибуток (збиток) у % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	-3,06	7,51	28,41	40,57	39,69	42,76
6	Фінансові та інвестиційні доходи	1869,0	2071,0	2741,0	522,00	60,0	3,21
7	Фінансові та інвестиційні витрати	5423,0	2665,0	987,0	1341,0	1975,0	36,42
11	Чистий прибуток (збиток)	0,0	183,0	7666,0	20762,0	14800,	14800,0
12	Чистий прибуток (збиток) у % до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	0,0	0,92	32,35	43,96	36,37	36,37
16	Чистий прибуток (збиток) у % до валового прибутку (збитку)	0,0	12,21	113,89	108,34	91,63	91,63

Служба безпеки підприємства організована залежно від розміру підприємства. Служба безпеки повинна бути постійно готова подолати ризикові ситуації, через зіткнення ділових інтересів та кримінального світу.

Організаційна структура управління підприємством відображає склад та підпорядкованість лінійних та функціональних блоків управління в ФГ «Орхідея», має лінійний функціональний ряд (рис. 2.1).

За такої організації функціональної складової підприємства діє лінійна форма, що підпорядкована керівнику, допомагає у розробці специфічних

питань та підготовці управлінських рішень спеціальним підрозділом управління, що складається з підрозділів.

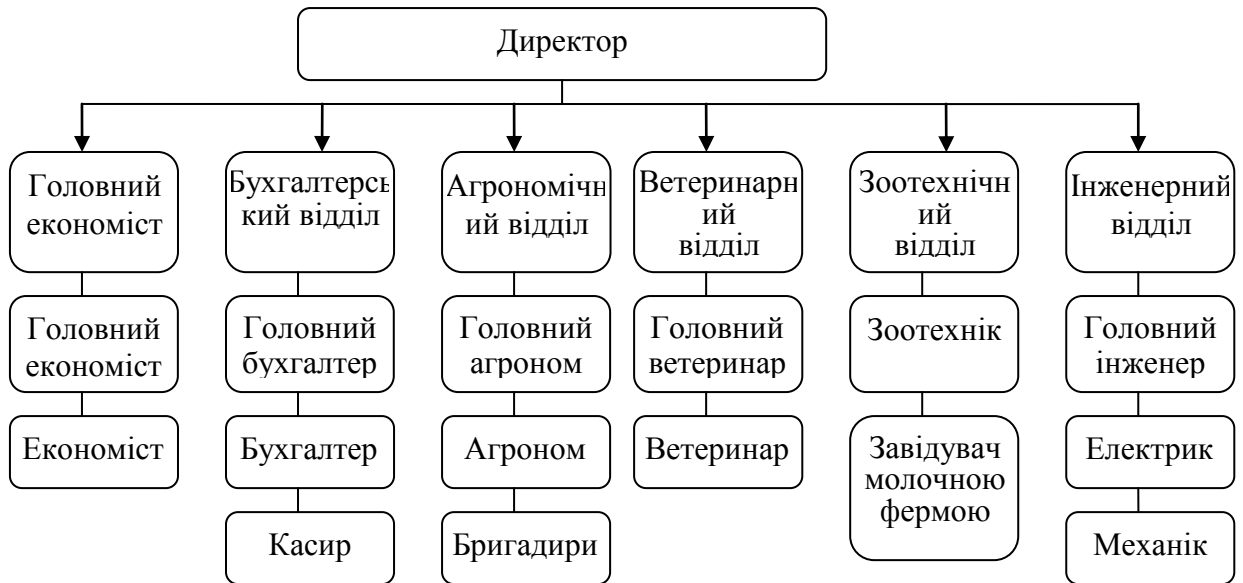

Рис. 2.1. Організаційна структура підприємства

Система економічної безпеки ФГ «Орхідея» має ряд складових представлених на рисунку 2.2.

Рис. 2.2. Структура економічної безпеки ФГ «Орхідея»

Виділені складові мають характеризувати і детальніше та змістовніше вивчають вплив основних процесів на рівень ФЕБ підприємства.

Характеристика елементів ФЕБ детально наведена у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Складові економічної безпеки ФГ «Орхідея» та їх характеристика

Складові ФЕБ	Характеристика
Фінансова	Забезпеченість підприємства фінансовими ресурсами; фінансова незалежність; платоспроможність; прибутковість; ділова активність; стан підприємства на ринку
Інформаційно-аналітична	Забезпеченість підприємства оперативною аналітичною інформацією; захист інформаційного середовища; проведення інформаційної та обліково-аналітичної роботи; збір та оцінка зовнішньої та внутрішньої інформації; імплементація на основі отриманої інформації планів та прогнозів
Технологічна	Забезпеченість видами ресурсів; раціональність використанням ресурсів, в розпорядженні підприємства; рівень техніко-технологічної основи
Правова	Дотримання діючого законодавства; оптимальність нормативно-правового забезпечення діяльності підприємства; ефективність роботи відділу юридичного супроводу; захист прав інтелектуальної власності
Силова	Заснування відділу ФЕБ на підприємства; забезпечення фізичної та моральної безпеки працівників; безпеки майна підприємства
Кадрова	Інтелектуальний рівень та кваліфікація працівників підприємства; ефективне управління наявним персоналом; ефективна система підбору кадрів; навчання співробітників; ефективна мотиваційна політика

Кожен підрозділ має чітко визначені функції та вирішує завдання. Кожен підрозділ та кожен працівник діють для досягнення спільної мети: збільшити прибутковість бізнесу, збільшити рентабельність діяльності.

Основні об'єкти ФЕБ: наявні ресурси: матеріальні та фінансові, працівники підприємства, інформація з рівнем обмеження доступу, технічні засоби та системи протидії та захисту матеріальних та інформаційних ресурсів, засоби та комп'ютеризація діяльності [50].

Для наочності аналітичного дослідження економічної безпеки у вигляді діаграми (рис. 2.3), де окремі складові економічної безпеки.

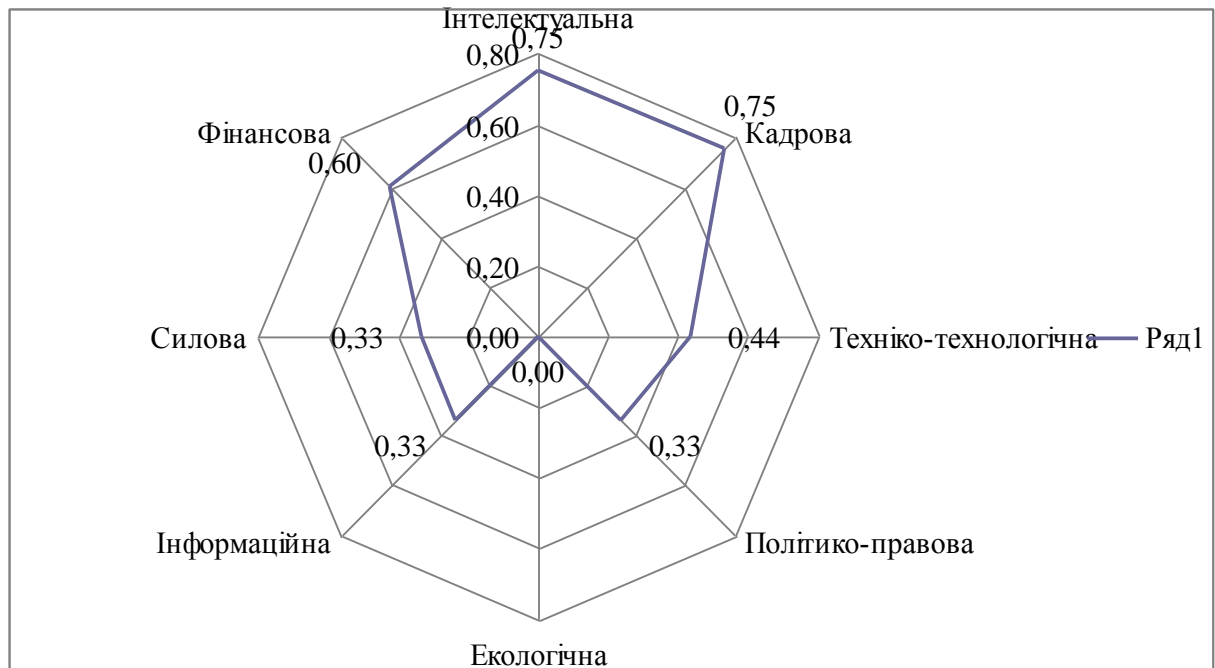

Рис. 2.3. Схема областей ФЕБ ФГ «Орхідея»

На ФГ «Орхідея» ФЕБ на задовільному рівні безпеки, рівень стратегічного планування саме системи ФЕБ - на незадовільному рівні, а це пояснює негативні чинники. Тому підвищення рівня ефективності саме системи економічної безпеки, дозволить підвищити ефективність діяльності господарства в розрізі запитів сучасності. Дієва організація ФЕБ підприємства дозволить підвищити рівень ефективності функціонування, оптимізувати обсяг ресурсів і в кінці кінців - максимізувати дохідність господарства.

2.2. Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного функціонування механізму ФЕБ на підприємстві

Базисом аналітичного забезпечення ФГ "Орхідея" є інформація (сукупність інформації про внутрішню та зовнішню сферу господарства, використовується при моніторингу та аналізі економічних процесів управлінських рішень). Аналітична інформація узагальнюється в результаті функціонування бухгалтерської та економічної служб господарства. Система забезпечує користувачів, набором необхідної інформації, міститься в

облікових реєстрах ФГ "Орхідея", для об'єктивної оцінки та аналізу ситуації, встановлення наявного рівня безпеки, ступінь конкретної існуючої чи передбачуваної загрози та прийняття рішень.

Аналітико-обліковий супровід включає в себе інформацію, сформовану бухгалтерією, а також інформацію, через методи економічного аналізу. Відповідно у процесі забезпечення ФЕБ підприємства бухгалтерська та аналітична інформація повинна відповідати специфічним потребам:

- об'єктивно і достовірно відображати в обліку господарські операції, на підприємстві;
- суб'єктам безпеки достовірну інформацію про рівень ФЕБ розрахунки індикаторних якісних та кількісних показників;
- відстеження векторів внутрішніх та зовнішніх ризиків;
- протидіяти інформаційному шпигунству та втраті конфіденційної інформації;
- моніторити інформаційно-аналітичну базу для рішень в процесі управління ФЕБ підприємства [53].

Гарант рівня ФЕБ - це:

- діагностика фінансово та економічного стану підприємства для попередження фінансових ризиків та ліквідації;
- оцінка стану та рівня ФЕБ підприємства, надійності потенційних контрагентів підприємства;
- оцінка стану безпеки та стратегії діяльності на ринку потенційних та підприємств-конкурентів;
- зміцнення ресурсного потенціалу підприємства, раціональне, змістовне та ефективне використання;
- дієві управлінські рішення з метою доцільності діяльності;
- інформаційне забезпечення ФЕБ підприємства в цілому, філій чи підрозділів;

- гармонізація інтересів господарства в цілому (статус юридичної особи) та окремих співробітників (статус фізичних осіб) для мінімізації викликів.

Принципом, що допомагає обліково-аналітичній системі досягти цілей, є постійність взаємозалежного функціонування: облік, аналіз та аудит.

Метод аналізу фінансово-господарської діяльності - обґрунтування інформації (фінансового та нефінансового характеру) та мобілізація резервів з метою раціоналізації ресурсів підприємства та доцільної структурованості таких ресурсів[59].

Підходи обліку та аналізу фінансово-господарської діяльності, що використовуються на підприємстві в системі ФЕБ (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Підходи аналізу діяльності ФГ «Орхідея»

Повинні відповідати наступним вимогам:

- оцінюють стан експлуатації ресурсів підприємства;
- відображають досяжні результати управління процесами;
- допомагають переорієнтувати окремі види ресурсів на досягнення високої продуктивності;
- відображають стратегію підприємства

Метод оцінки. Забезпечує вимір обігових ресурсів та процесів підприємства.

Через оцінку загальної вартості активів, утримуваних або наявних у розпорядженні підприємства, та рівень ефективності.

Використовується задля оцінки реальної вартості окремих видів активів, зобов'язань та капіталу щоб виявити можливі інформаційні ризики у системі економічної безпеки.

Баланс та звітність - система узагальнення даних про фінансово-економічну ситуацію, результати діяльності та рух грошових потоків господарства.

Використовуються показники рівня ФЕБ підприємства.

Стандарт. Забезпечує норми (стандартів вартості) кожного виду ресурсів та відхилень від фактичного стану ресурсів згідно стандартами.

Аналіз причин і авторів відхилень та моніторинг їх на кінцевий результат підприємства в цілому та елементів діяльності. Використовується для оцінки раціонального використання ресурсів та оцінки ефективності управлінців з метою мінімізації викликів.

SVP - аналіз (беззбитковий аналіз). Базується на порівнянні 3 змінних: витрат підприємства, розміру продажів, а також прибутку, залежність яких має на меті визначити реальний дохід від продажу (всього продажів), що забезпечує стабільну діяльність та кінцевий фінансовий результат. Використовується при прийнятті управлінських рішень у сфері ФЕБ підприємства для доцільності діяльності в умовах існуючих викликів.

Бюджетування передбачає контроль, аналіз, та коригування бюджетів підрозділів та/або філій підприємства (рис. 2.5).

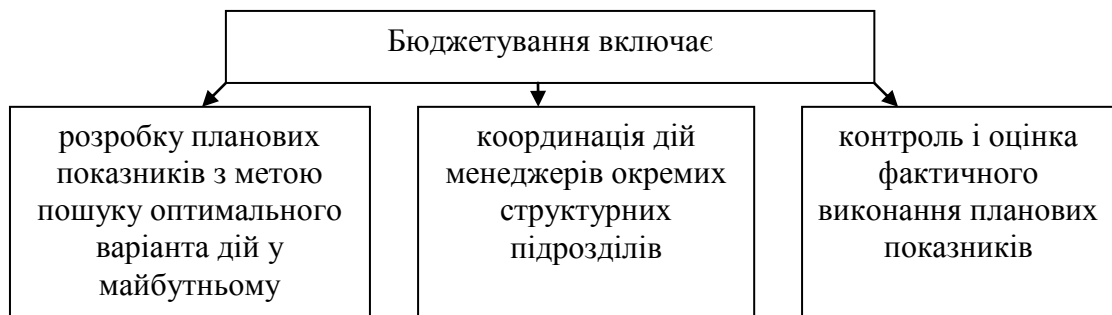

Рис.2.5. Складові бюджетування на підприємстві

Метод впливу на менеджмент різних рівнів управління задля надання стратегічних завдань для визначення резервів з метою підвищення ефективності підприємства.

Бюджетування відкриває гарні позиції для поліпшення ФЕБ компанії, поєднує окремі функції контролю та аналізу у максимальних інтересах наявних груп зацікавлених сторін. У системі ФЕБ найбільшими є складні бюджетні складові, такі як контроль та аналіз бюджету.

2.3. Аналіз організаційно-економічної складової фінансово-економічної безпекової діяльності ФГ «Орхідея»

Організація ФЕБ підприємства є кінцевим результатом факторів функціонування та розвитку господарства, що відображає сукупність різних економічних відносин. Однак, з якісної сторони, вона є передумовою досягнення успіху підприємством як інструменту цілей бізнесу [58].

На нашу думку, організація ФЕБ ФГ "Орхідея" є невід'ємною частиною економічного механізму, узагальнення організаційно-економічних підходів взаємодії організаційних, фінансових економічних та виробничих процесів на всіх рівнях керівництва, що сприяє зміцненню ефективності діяльності підприємства в цілому.

Функцією аналізу фінансово-економічної діяльності ФГ «Орхідея» є реалізація процесу підготовки та реалізації управлінських рішень, спрямованих на цілі підприємства. Об'єктом впливу організаційного та економічного механізмів є бізнес потенціал підприємства, а кінцевою метою - є досягнення результатів діяльності господарства. У організаційно-економічній структурі управління безпекою ФГ «Орхідея» залучено наступне (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Основні складові організації системи ФЕБ ФГ «Орхідея»

Організаційний компонент управління ФЕБ господарства передбачає склад та функціональне підпорядкування елементів, підрозділів, рівнів управління ФЕБ та наявність необхідного кваліфікованого персоналу, який має відповідні повноваження здійснення запланованих заходів з фінансової та економічної безпеки.

На етапі система нормативно-правового регламентування ФЕБ в досліджуваному господарстві включає наступні напрямки:

- інформаційна база управління операційною діяльністю підприємства;
- обіг грошових потоків та форм оплати;
- кредитні операцій;
- інвестиційні та інноваційних операцій;
- процедури та форми реорганізації.
- механізм моніторингу ФЕБ.

Механізм формується на ринку в контексті типів і елементів. Попит та пропозиція на ринку формують рівень цін для фінансових інструментів, визначає наявність ресурсів у, виявляє норму прибутковості капіталу.

Система організації економічної безпеки підлягає внутрішньому механізму управління безпекою в межах самого господарства відповідно і регулює підходи до управлінських рішень по гарантуванню її фінансової безпеки. Основою механізму є фінансово-економічна філософія підприємства.

Система підходів управління ФЕБ підприємства це сукупність методів та прийомів, які обґрунтовують, узагальнюють оперативні управлінські рішення в сферах фінансової безпеки підприємства:

- метод техніко-економічних розрахунків;
- метод балансу;
- економічні та статистичні підходи;
- економіко-математичні методи;
- експертизи;

Система засобів управління фінансовою безпекою підприємства- організаційна система ФЕБ підприємства, яка складається з договірних зобов'язань, які передбачають механізм реалізації індивідуальних управлінських рішень у сфері ФЕБ та фіксації фінансових відносин з іншими суб'єктами:

- платіжні інструменти (платіжні вимоги, чеки та інші);
- кредитні інструменти (кредитні угоди, векселі);
- процедури ліквідації;
- депозитні інструменти (депозитні договори, депозитні сертифікати та інші);
- інвестиційні інструменти (акції, інвестиційні сертифікати тощо);
- страхові документи (договір, поліс та інші)

Дієвий механізм управління ФЕБ підприємства дозволяє реалізувати поставлені перед ним цілі, сприяє захисту фінансових інтересів від різних викликів.

Основою механізму управління ФЕБ підприємства є способи планування. Плани ФЕБ - це плани та показники захисту фінансових інтересів підприємства від викликів та доцільних фінансових умов для її зростання. ФЕБ компанії ґрунтується на використанні 3 систем:

- перспективне, поточне, оперативне планування ФЕБ підприємства. [52].

Усі частки ФЕБ підприємства поєднуються та реалізуються у порядку. На початку процесу реалізується фінансове забезпечення, яке реалізує стратегічні цілі фінансового розвитку господарства, визначає задачі та параметри поточного планування. Досліджені системи та методи ФЕБ дозволяє підвищити ефективність захисту інтересів підприємства, безперебійну діяльність.

У системі функцій управління ФЕБ підприємства виступає внутрішній контроль виконання управлінських рішень у цій галузі.

Внутрішній контроль ФЕБ - організовує підприємство на перевірку управлінських рішень у сфері захисту фінансових інтересів від різних викликів.

Внутрішній контроль фінансової безпеки організується на підприємстві у формах (рис.2.7).

Рис. 2.7. Основні форми внутрішнього контролю за організацією ФЕБ підприємства

Система внутрішнього контролю є складовою цілісної системи управління підприємством для її ефективності.

Попередній контроль здійснюється на етапі фінансових планів та бюджетів з метою розгляду бізнес-планів окремих підрозділів підприємства. У ході цього контролю підлягає перевірці достовірність окремих показників та належна правильність розрахунків задля визначення резервів підвищення ефективності ФЕБ та запобігання порушенням законодавства та внутрішніх нормативів підприємства.

Поточний контроль проходить в процесі реалізації планів та бюджетів з метою впровадження заходів по реалізації показників.

Наступний контроль відбувається в ході фінансових звітів та звітів управляючих підрозділів, під час підбиття результатів ФЕБ звітного періоду для подальшої нормалізації.

Реалізація функцій внутрішнього контролю за ФЕБ сприяє дієвому управлінню господарства, яка називається "контрольованою". Принцип даної концепції, що називається "управління відхиленнями", полягає у порівнянні фактичних показників з метою виявлення відхилень та визначення взаємозв'язку та взаємозалежності відхилень у господарстві щоб впливати на стабілізацію діяльності.

Контроль ФЕБ - це нормативна система контролю, яка фокусує взаємозв'язок між інформаційною базою, аналізом, та внутрішнім контролем, формує концентрацію заходів у пріоритетних сферах ФЕБ підприємства, виявлення відхилень значень з прогнозованих та управлінських рішень, по їх нормалізації [57].

Функціями контролю за ФЕБ підприємства є:

- моніторинг реалізації задач, встановлених системою показників та стандартів ФЕБ;
- вимір відхилення фактичного стану ФЕБ від передбаченого;
- оцінка розміру відхилень від погіршення ФЕБ підприємства та суттєвого зниження темпів його фінансового зростання;
- управлінські рішення по нормалізації ФЕБ підприємства відповідно до цілей та показників;

- індивідуальні цілі та і показники системи ФЕБ через зміни фінансової області.

Рівень розвитку підприємства знаходиться на задовільному рівні, але є ряд недоліків: відсутність послуги ФЕБ; - недосконалість функціонування механізму системи ФЕБ; - відсутність технічного та технологічного обладнання та експерта з економічної безпеки в господарстві.

Висновки до II розділу

1. Господарство є юридичною особою, яка має права та обов'язки, передбачені законодавством України та установчими документами, має незалежний баланс, розрахунковий та інші рахунки в банках, печатку та штамп з назвою. Відповідно до діючого законодавства, здійснює свою діяльність виключно на території України.

2. Проаналізувавши фінансово-економічний стан підприємства, слід зазначити, що загальна вартість майна збільшилася на 240%, що було під впливом збільшення вартості необоротних активів на 14,7% та поточних активів на 433%. Це вплинуло на загальну вартість капіталу підприємства, який зріс на 240%. У той же час є негативні наслідки через збільшення вартості поточних зобов'язань на 388% на 2021 рік. Ми вважаємо, що ця тенденція не матиме суттєвого впливу на загальний стан господарства, оскільки вартість дебіторська заборгованість збільшується, оскільки до 2021 року його вартість зросла на 661%.

3. Аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства вказує, що господарство на стабільному рівні. В останні роки збільшився рівень доступності до ресурсів банків, ринки реалізації продукції та її рівень.

4. Гарантування ФЕБ господарства - вимагає постійної діагностики внутрішнього та зовнішнього кола господарства для тенденцій та можливих викликів; використання найбільш раціональних форм, методів та способів розвитку ФЕБ господарства; застосування відомих методів управління ФЕБ

господарства, відповідний рівень підготовки співробітників організації до виконання встановлених правил забезпечення ФЕБ.

5. Основою аналітичного забезпечення ФГ "Орхідея" є дані як сукупність інформації про підприємство, що використовується при оцінці та аналізі економічних процесів реалізації керівних рішень.

6. У системі функцій управління ФЕБ роль відіграє внутрішній контроль за управлінськими рішеннями у цій галузі. Внутрішній контроль ФЕБ - це процес, що організовує господарство для перевірки впровадження реалізації управлінських рішень у сфері фінансових інтересів від різних викликів.

7. Рівень розвитку підприємства на задовільному рівні, але разом має ряд недоліків: відсутність послуг ФЕБ ; - недосконалість функціонування механізму ФЕБ; - відсутність належного технічного та технологічного ресурсу та експерта з ФЕБ у господарстві.

РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ПОЛІПШЕННЯ МЕХАНІЗМУ МАТРИЦІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Поліпшення стратегії матриці економічної безпеки на підприємстві

Виконані дослідження показали, що господарство здійснює операційну діяльність в умовах високої невизначеності, відбувається у світовій та вітчизняній економіці. У зовнішньому середовищі є велика кількість несприятливих факторів, що прямо впливають на роботу та стан ФЕБ. Для ефективної протидії потенційним викликам необхідно створити сучасні відділи ФЕБ та ефективні механізми стратегічного управління в господарстві. З цією метою пропонуємо визначити складові та зміст стратегії ФЕБ, а також алгоритм її розробки для досліджуваного підприємства.

Стратегічне планування стає частиною стратегічного управління системою ФЕБ на досліджуваному господарстві. Повинна бути направлена на цілі та плани довгострокової та поточної діяльності ФЕБ для протидії небезпеці стабільного функціонування.

Стратегічне планування діяльності ФЕБ на досліджуваному господарстві включає комплекс поглядів та ідей по розвитку ФЕБ підприємства, враховуючи можливі трансформації існуючих та виникнення викликів її діяльності та ФЕБ в періоді.

У високій невизначеності, що відбуваються у світі та економіці, стабільна робота господарства в значній мірі залежить від готовності та здатності попереджувати фактичні та потенційні негативні тенденції. Так керуючись умовами стратегічного управління господарством та ФЕБ. Стратегічне управління сприяє не тільки своєчасно відповідати на виклики, передбачати оцінювати та своєчасно протидіяти їм. Це пов'язано з тим, що система ФЕБ має складну структуру, яка складається з значного числа зовнішніх та внутрішніх елементів, а також має базу та використовує складні технології, форми та методики протидії небезпекам і загрозам для

господарства та його ФЕБ. Для організації ефективної дії ФЕБ необхідно вирішити ряд задач для механізмів управління та їх взаємодіювання, це дозволить синхронізувати діяльність всіх суб'єктів ФЕБ. Це складне завдання, вирішення якого вимагає часу та матеріальних витрат, а також високого рівня навчання фахівців у системі ФЕБ, керівників та менеджменту господарства.

Всі наведені задачі для вирішення вимагають абсолютного передбачення розвитку подій у середовищі підприємств в даний час, час вирішення їх, відповідні засоби, підготовлений персонал. Для їх вирішення необхідне стратегічне планування, що дозволяє не тільки створити систему ФЕБ на господарстві, яка протидіє викликам, але гармонійно динамізує, маючи на думці перетворення цих викликів у очікуваній та довгостроковій перспективах. Сучасна система ФЕБ складна і інерційна. Тому потрібен еволюційний розвиток, що вимагає часу, безперервності, відповідного фінансування та матеріально-технічного ресурсу, постійного підвищення рівня знань менеджменту та персоналу господарства та її кадрової одиниці ФЕБ (Відділу економічної безпеки, Департамент ФЕБ, управління ФЕБ). Такий розвиток ФЕБ життєздатний за стратегічного планування діяльності.

Стратегічне планування базується на стратегії ФЕБ, яка розробляється на період від 1 року до 5-10 років (залежно від розміру підприємства), її діяльності, прибутковості, перспектив розвитку, рівня ринкової конкуренції, та інших чинників. Тому, ми пропонуємо само-пояснення терміну стратегії ФЕБ господарства.

Стратегія ФЕБ господарства є довгостроковим планом дій суб'єктів господарської ФЕБ підприємства, по створенню умов для досягнення своєї місії.

Стратегія ФЕБ господарства розробляється з урахуванням можливих викликів для діяльності, специфіки діяльності та особливостей самого підприємства, існуючих перспектив та готовності створити дієву систему ФЕБ. Рівень ФЕБ повинен визначатися менеджером господарства.

Зміст стратегії ФЕБ визначаються менеджментом господарства. До складу групи розробників залучають провідні фахівці підрозділів господарства, включаючи штатний розпис ФЕБ.

Для ефективної стратегії ФЕБ на господарстві її співавтори розуміють ситуацію на ринку та процеси, які відбуваються у зовнішньому середовищі. Тільки з уявленням про те, що відбувається на ринку, і про всі виклики для господарства, а також про можливі, існуючі та перспективні технології та технічні засоби в галузі ФЕБ, стратегію ФЕБ, зі сприятливими умовами для стабільної діяльності та розвитку господарства. І в кінцевому підсумку реалізувати своїх цілей.

Стратегія ФЕБ не є відокремленою від планів господарства, документом планування, стратегія ФЕБ інтегрована з стратегічними планами господарства. І всі заходи ФЕБ синхронізуються з видами діяльності підприємства та спрямовані на створення найліпших умов. Стратегія ФЕБ повинна бути невід'ємною частиною загальної стратегії господарства. Вона складається з синхронізованих один з одним заходів, а також із стратегією господарства, особливих заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для ринкової діяльності господарства.

Часто діяльність господарства здійснюється в умовах високої невизначеності, а кризи постійно відбуваються в її різних сферах - в економіці, політиці, міжнародних відносинах, у соціальній сфері тощо. Ці кризи обмежені національними кордонами, а іноді – їх характер глобальний. Тому навіть добре продумана стратегія (загальна стратегія, стратегія ФЕБ, інші стратегії) має постійно коригуватись під зміни, що відбуваються у середовищі. Це означає, що розроблена на господарстві стратегія, включаючи стратегію ФЕБ. Перша - підготовлена стратегія, друга - затверджена стратегія.

Тому найважливішим завданням стратегічного управління є не тільки розробка оптимальної стратегії ФЕБ, але її пристосування до постійно мінливої ринкової карти. Стратегія ФЕБ повинна враховувати та відповідно

реагувати на процеси, що відбуваються у зовнішньому та внутрішньому середовищі, які в перспективі залучать до нових викликів для стабільної діяльності та розвитку підприємства. Для цього необхідно, щоб менеджмент підприємства та підрозділи, фахівці регулярної служби ФЕБ постійно опановували процеси та явища на ринку, і, насамперед, які становлять виклик ФЕБ господарства. Менеджмент ФЕБ господарства повинен постійно цікавитись, що відбувається у середовищі, діагностувати динаміку змін і на основі даної інформації оперативно імплементувати зміни до стратегії ФЕБ.

Реалізація стратегії ФЕБ включає: - заходи передових технологій гарантування ФЕБ (техніку захисту інформації, матеріальних цінностей та персоналу); - зусилля по підтриманню взаємодії з органами у запобіганні економічним злочинам через ФЕБ; - своєчасні та відповідні захисні заходи діям підприємств-конкурентів та злочинців; - збір та оцінка інформації про процеси, зовнішнього та внутрішнього середовища господарства; - своєчасне виявлення викликів та розробка міроприємств ліквідації їх рівня впливу; - визначення місця та ролі підрозділів господарства в її системі ФЕБ; - інформація та інструктаж менеджменту господарства у сфері безпеки; - система відбору та підготовки апарату відділу ФЕБ господарства.

Реалізація стратегії ФЕБ:

- заходи по використанню технологій ФЕБ (технічні засоби інформації, матеріальних цінностей та працівників)
- встановлення та підтримка взаємодії з органами у запобіганні економічним негативам та забезпечення ФЕБ.
- своєчасні та відповідні захисні міроприємства проти дій конкурентів.
- постійний збір та оцінка інформації про існуючі явища, що відбуваються у середовищі господарства.
- своєчасне виявлення викликів та реалізація міроприємств для їх ліквідації.
- визначення місця та ролі відділів господарства в системі ФЕБ.

- систематична інформування та інструктаж керівників та менеджменту компанії з питань безпеки.

- система добору та підготовки фахівців відділу ФЕБ.

Найважливішим завданням стратегічного управління в галузі ФЕБ являється реалізація прийнятої стратегії. Завдання реалізації стратегії ФЕБ - правильно оцінити його місце в загальній стратегії господарства, а також в професійній реалізації строків виконання заходів та отримання результатів. Розробка стратегії ФЕБ повинна здійснюватися самими керівниками господарства, а також менеджерами його підрозділів, провідними спеціалістами в галузі ФЕБ.

Менеджмент компанії визначає базові підходи до побудови ФЕБ, основні завдання її діяльності, механізми взаємодії, порядок фінансування та матеріально-технічного забезпечення. Стратегія ФЕБ розробляється фахівцями кадрового відділу ФЕБ під управлінням її керівника та, за необхідності, спеціалістів інших підрозділів господарства.

Стратегічне планування є компонентом стратегічного управління системою ФЕБ. Відповідальність за розробку та реалізацію стратегії ФЕБ лежить на керівництві господарства.

3.2. Модернізація механізмів функціонування фінансово-економічної безпеки на підприємстві

Механізм поліпшення ФЕБ - це складна система з особливостями взаємодії чинників в цілісному вигляді з законами розвитку та елементів. Це особливо очевидно в ході взаємодії всередині цього наявних викликів з життєво важливими інтересами. Взаємодія постійно має місце у всіх сферах національної безпеки: зовнішня політика, державна військова безпека та безпека кордонів України, внутрішньополітична та економічна безпека, соціально-гуманітарні, науково-технологічні, екологічні та інформаційні

складові. Реалізація політики у сфері забезпечення ФЕБ повинна для пріоритетів та елементів держави у їх досягненні. Закон України "Про основи національної безпеки", в числі пріоритетів національних інтересів, визначає економічний як основу для перебування людей та суспільства, збереження економічного активного середовища та раціонального використання ресурсів. Державна політика ФЕБ - це перш за все вирішення проблем. У процесі здійснення державної політики забезпечення ФЕБ, як і в інших складових національної безпеки, існують виміри: 1-горизонтальні та 2-вертикальні.

Механізм модернізації ФЕБ - це комплекс предметів, організованих на державному рівні: державними органами, громадськими організаціями, посадовцями, об'єднаними спільними цілями для забезпечення рівноваги між підсистемами. Ці механізми складаються як з державних, так і з приватних інституцій, які з застосуванням теоретико-методичних, нормативно-аналітичних, управлінських, науково-технічних та інших заходів управління реалізують важливі інтереси особи, суспільства та держави.

Робота відділу ФЕБ, як частка фінансово-економічного механізму, відіграє особливу роль в аспекті стабільного розвитку аграрного сектору. Впровадження комплексу заходів - покращить фінансово-економічний стан при повному створенні та функціонуванні (Додаток А).

Система ФЕБ господарства не буде цілою, бо реалізація спеціальних заходів безпеки обійде спецзасоби. Вони стосуються аспектів операційної діяльності. І реалізуються службою ФЕБ господарства. Ступінь специфічних заходів безпеки відділу ФЕБ підприємства залежить від її організації.

Створення відділу ФЕБ на підприємстві залежне від обсягів діяльності, фінансових, організаційних та інших специфічних факторів. Середні підприємства використовують переваги своїх служб безпеки і підрозділи (фінансовий відділ, відділ кадрів, відділ внутрішнього аудиту і т.д.). Для координації своїх дій по забезпеченню ФЕБ, може бути призначений один з менеджерів господарства, який має відповідати за стан ФЕБ. При

безпосередньому підпорядкуванні управлінця є робоча група. Паралельно реалізуються питання залучення інформації від підрозділів господарства та можливості використання кадрового потенціалу.

Для більшості підприємств, питання ФЕБ діяльності, йде в розріз принципам ринкової економіки, тому не є пріоритетом, який істотно впливає на ефективність діяльності підприємства і часто призводить до санації і ліквідації. Такий стан речей мотивує об'єднати створену послідовність дій по формуванню ФЕБ на новоствореному підприємстві та поліпшити забезпечення гарантій.

Надійна ФЕБ господарства передбачає необхідність підготовчих заходів. Практика функціонування відділу ФЕБ суб'єктів вказує: результат як правило залежить від вибору організації ЄСЦБ та змінних (додаток Б) [43].

Підготовчий блок - попереднє вивчення показників підприємства з урахуванням елементів:

1) характер та масштаби підприємства: особливості виробництва, прогресивність та інноваційність технології, наявність продуктів-новинок, ліцензії, потужності виробництва, кількість працівників;

2) позиція господарства на ринку: динаміка галузі, динаміка обсягів реалізації, доля на ринку, рівень конкурентоздатності та конкурентоспроможності, імідж господарства;

3) фінансові можливості господарства;

4) оцінка внутрішніх та зовнішніх викликів господарству;

5) інформація про кризові ситуації, дії по їх ліквідації та фактичні наслідки в минулому;

б) експертиза існуючих заходів безпеки та аналіз їх відповідності [50].

Моделювання нової (модернізація існуючої) ФЕБ підприємства передбачає наступні кроки: ліквідація дефектів за результатами експертизи; підготовка пропозицій та розрахунку ресурсів різних видів; планування постійних витрат (бюджету) на функціонування ФЕБ.

На даній стадії виправдовується доцільність чи недоцільність створення відділу ФЕБ, залучення структур з безпеки, з урахуванням можливих втрат від неповернення дебіторської заборгованості, крадіжок, витоку конфіденційної інформації, руйнівні дії органів контролю та інші економічні недоліки.

Організований відділ ФЕБ здатний зменшити такі втрати на 70-90%, а вартість створення відділу ФЕБ становить 5-10% від збитків. Для цього проаналізують динаміку втрат і порівнюють величину очікуваної економії з вартістю підтримки обслуговування ФЕБ господарства.

Згідно з результатами аудиту, бюджет для організації послуг ФЕБ та можливості шляхом такого зменшення втрат склав перелік завдань, які в цілому, без урахування особливостей характеризують діяльність підприємства може виражатися наступним чином:

- 1) захист прав та інтересів господарства
- 2) моніторинг стану сфери діяльності господарства;
- 3) виявлення викликів ФЕБ господарства та превентивних заходів по запобіганню або зменшенню комерційних та інших ризиків;
- 4) діагностика контрагентів, клієнтів та конкурентів господарства;
- 5) запобігання та ліквідація можливої незаконної діяльності співробітників господарства, що може спричинити шкоду ФЕБ;
- 6) захист конфіденційної інформації господарства, що охоплює всі складові його діяльності;
- 7) підготовка міроприємств, що покращать імідж та ділову репутацію господарства [38].

Сформований набір завдань і намічені індикатори дають можливість побудувати організаційні структури служби ФЕБ. Виходячи з характеристик великого господарства для реалізації комплексу завдань буде доцільною така типова структура відділу ФЕБ: блок безпеки; одиниця внутрішньої безпеки; контрольно-аналітична одиниця; блок захисту інформації; експертний відділ.

Етапи структури формування системи ФЕБ підприємства та типова структура його обслуговування допомагають нам вибрати фахівців з безпеки, які реалізовуватимуть завдання в кожному окремому напрямку.

ФГ «Орхідея» найбільше потребує послуг зовнішніх суб'єктів для ФЕБ за підписаними угодами, а великі підприємства можуть формувати свій відділ ФЕБ підприємства. Можливий комбінований варіант, коли, згідно з ресурсами, реалізується своїми фахівцями з безпеки, а інша - зовнішніми.

Крім того, розроблений підхід формування ФЕБ передбачає покращення існуючої системи шляхом перегляду організації відділу ФЕБ господарства за результатами її функціонування.

Відповідно до обраної версії організації служби ФЕБ підприємства, для відділу ФЕБ господарства необхідно затвердити положення, перелік завдань та функцій суб'єктів, функціональні обов'язки та функціонал персоналу, перелік об'єктів, що підлягають охороні, організаційна форма - визначена структура, завершене доопрацювання кожної складової. Співробітниками відділу ФЕБ повинні бути професійно підготовлені особи з кваліфікаційним рівнем, які постійно займаються практикою безпекової діяльності економічної та юридичної спеціалізації.

Виходячи з практики надання послуг з ФЕБ, перевага віддається колишнім правоохоронцям (МВС, СБУ, прокуратури, податкової, підрозділів ревізійного контролю та аудиту) з відповідним досвідом практичної роботи та відповідними моральними та діловими характеристиками .

Служба ФЕБ господарства повинна працювати в 2 режимах - звичайних і неординарних. Так у першому режимі, на який покладено превентивно-профілактичні функції, у випадках коли відсутні серйозні виклики ФЕБ господарства, відбувається профілактична робота по їх попередженню, а також діяльність структурних підрозділів відділу та господарства проводиться щоденно. У разі виклику, місцеві проблеми та негатив вирішуються відповідним чином.

У ситуаціях існують виклики з ймовірністю заподіяння шкоди компанії. У таких випадках надзвичайна служба повинна бути частиною Служби ФЕБ, яка включає в себе найбільш кваліфікованих та компетентних спеціалістів із залученням, при необхідності, працівників інших підрозділів.

Завданням ФЕБ в складних робочих умовах є не лише аналіз і оцінка поточного стану ФЕБ на наявність викликів та визначення факту впровадження негативних факторів, що може в підсумку призвести до ситуацій.

Система ФЕБ господарства виконує наступні основні функції: профілактичну та оперативно-інформаційну. Ми пропонуємо покращити функціонування системи ФЕБ господарства для впровадження превентивно-профілактичних та інформаційно-аналітичних функцій.

Специфічний характер управління системою ФЕБ підприємства передбачає особливості, які характеризують: рішення та підготовку складної системи і вони в часі мають велику кількість стратегій; на етапі прийняття рішень аналітики не здатні формулювати цілісну картину ситуації внаслідок непередбачуваного динамізму; прийняття рішень ґрунтується на передбаченні тенденцій системи, насамперед, в часі; є невизначеність, подальшого впливу рішення на нетипову ситуацію.

Взагалі, здатність реагувати на зміни в навколишньому середовищі формується через створення принципово нового механізму управління ФЕБ, що дає господарству конкурентні позиції для цілей.

Рівень економічної безпеки господарства залежить від того, наскільки ефективно його управління уникає реальних загроз та усуває та ліквідує шкідливі наслідки впливу негативних складових галузі.

Ефективність управління системою ФЕБ господарства визначається одним критерієм - відсутністю або наявністю матеріальних втрат та моральної шкоди, завданої їй. Надійна система ФЕБ ФГ "Орхідея" реалізується тільки за умови використання інтегрованого та системного підходів до її організації та керування. Така система дає можливість реально

оцінити динаміку господарства, розвинути власну тактику та стратегію, попередити наслідки криз та негативний вплив нових викликів. Однак у майбутньому, ми наголошуємо, за необхідне слід вивчити прикладні складові застосування механізму управління ФЕБ господарства в певних сферах діяльності, через використання особливостей та напрямів їх потенційного розвитку.

Висновки до III розділу

Стан організації ФЕБ підприємства, зокрема, на основі ієрархії фінансової безпеки як освіти, відповідний фінансовий механізм має також мати ієрархічну структуру, що дає всі підстави типу досить складно організованих систем з певними відповідними властивостями. На нашу думку, необхідно розглянути той факт, що значна кількість викликів діяльності суб'єкта господарювання обумовлена підвищенням рівня невизначеності економічного буття, збільшенням кількості кризових явищ. Таким чином, розроблені практичні рекомендації по оптимізації стану ФЕБ господарства в контексті функціонування фінансово-економічних механізмів.

Надійна оцінка понесених втрат для кожного заходу - це досить складне завдання, що потребує систематичних вимірювань та констатації оперативної інформації. Вартість заходів, які повторюються відносно різних функціональних складових, враховується в бюджеті господарства лише один раз, з метою уникнення подвійного підрахунку. Проте перевага наведеного підходу полягає у спроможності порівнювати склад втрат з витратами по їх усуненню які вимірюються в одиницях витрат.

Нами пропонується використовувати ресурсний підхід, вивчення впливу загрози неповного та недостатнього поповнення ресурсів господарства на його місію. Відправною точкою для організації системи управління ФЕБ господарства є те, що більшість загроз неочікувано

змінюють кількісний та якісний склад ресурсів господарства, а також величину та якість виробництва продукції.

Створення відділу ФЕБ на господарстві залежить від розміру господарювання, фінансових, організаційних та інших можливостей.

Організація служби представляє певні труднощі, оскільки суб'єкт господарювання має власну, притаманну лише йому параметри та особливості, що обумовлені конкретними напрямками діяльності. Однак можна визначити ряд основних етапів. На підставі досліджених та виділених аргументів розроблено алгоритм формування системи ФЕБ господарства.

Ефективність управління системою ФЕБ господарства визначається головним критерієм - відсутністю або наявністю матеріальних втрат та моральної шкоди, що завдана йому. Надійна система ФЕБ ФГ "Орхідея" можлива за використання глибоко інтегрованого та систематизованого підходу в її організації та керуванні.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Економічна безпека підприємництва залежить від існування юридично-правового захисту та дієвого механізму реалізації. Гарантом ФЕБ бізнесу є держава. Фактором ФЕБ бізнесу є методи економіко-правового регулювання з боку держави, і, насамперед, фіскальна політика та податкова система. Основною умовою ФЕБ бізнесу являється стабільність податкової політики.

1. Останнє в науковій літературі підходить до дефініції "економічна безпека підприємства та корелює з тим, що економічні зміни, які відбуваються в нашій країні, є чинниками існування господарств як економічної діяльності учасників підприємницької діяльності в державі, а економічна безпека підприємництва за умов ринкової економіки є складовою частиною національної безпеки та її конкурентоспроможності у світі, що є неодмінним задля забезпечення життєздатності людини.

2. У більшості наукових думок дефініція "економічна безпека" розглядається як можливості економіки забезпечувати вільний і незалежний розвиток, стабільність суспільства та інститутів, та високий оборонний потенціал держави в умовах, а також варіанти розвитку подій, готовність держави захищати власні економічні інтереси від можливих викликів.

3. ФЕБ підприємства - якісний та кількісний рівень фінансового стану підприємства та діяльність, що спрямована на досягнення визначеного статусу, який характеризується рівновагою та якістю використання окремих інструментів економічної системи, забезпечує здатність реалізовувати свою місію і визначати сталий розвиток, протидіяти негативному впливу дестабілізуючих чинників.

4. Моніторинг ФЕБ господарства повинен бути результатом взаємодії всіх зацікавлених служб підприємства. При моніторингу принцип безперервності моніторингу стану об'єкта моніторингу, враховуючи фактичний стан та тенденції розвитку його потенціалу, а також загальний розвиток економіки, політичну ситуацію та дії інших загальносистемні

фактори, повинні працювати. Для моніторингу ФЕБ підприємству потрібна методологічна, організаційна, інформаційна та технічна підтримка.

5. Оцінюючи фінансово-економічну ситуацію господарства, слід зазначити, що загальна вартість активів господарства збільшилася на 240%, що було вплинуло на збільшення вартості довгострокових активів на 14,7% а також активів на 433%. Це, позитивно також вплинуло на суму вартості капіталу господарства, який зріс на 240%. У той же час мають місце негативні наслідки через збільшення суми поточних зобов'язань на 388% на 2021 рік. Ми вважаємо, що дана тенденція не матиме значного впливу на загальний стан, оскільки величина дебіторської заборгованість має тенденцію до збільшення, оскільки до 2021 року її вартість збільшилась на 661%.

6. Комбінований аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства свідчать про те, що компанія знаходиться на стабільному рівні розвитку. В останні роки економіка збільшила рівень доступності ресурсного потенціалу, ринків збуту продукції та розмір її реалізації.

7. Забезпечення ФЕБ - системний процес, який вимагає: постійного оцінювання внутрішнього та зовнішнього середовища господарства для виявлення негативних тенденцій та можливих викликів; обґрунтування, формування та реалізація самих раціональних форм, методів, та способів розвитку системи ФЕБ господарства; ефективне використання адміністративних методів управління ФЕБ господарства, відповідний рівень підготовки фахівців служби до виконання всіх встановлених завдань, спрямованих на забезпечення належного рівня безпеки.

8. Основою бухгалтерсько-аналітичного забезпечення ФГ "Орхідея" є дані про сукупність інформації про підприємство, використовується при моніторингу та аналізі економічних процесів розвитку та управлінських рішень.

9. Враховуючи стан організації ФЕБ господарства, на основі піраміди сприйняття фінансової безпеки як системи освіти, відповідний складний механізм також повинен включати ієрархічну організацію, що дає підстави

патентувати його тип складно організованих систем що мають відповідні якості. На нашу думку, необхідно розглянути факт, що велика кількість небезпек і викликів діяльності суб'єкта підприємництва зумовлена підвищенням рівня невизначеності засад, збільшенням кількості загроз. Таким чином, розроблені практичні рекомендації по оптимізації стратегічного механізму ФЕБ господарства в контексті системи функціонування фінансово-економічних механізмів.

10. Для функціонування системи ФЕБ господарства пропонуємо концепцію запровадження оновленої стратегії управління ФЕБ на фермерському господарстві "Орхідея". Розроблено модель стратегії ФЕБ господарства. Розроблено структурну систему завдань для успішної реалізації стратегії ФЕБ господарства. Розроблено функціональну структуру механізму фінансової та економічної безпеки на підприємстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абалкин Л.Є. Економічна безпека: зарози та їх відображення / Л. Є. Абалкин // Питання економіки. – 2018. - №12. – С. 4-13.
2. Айвазян С. А. Прикладная статистика и основы эконометрии / С. А. Айвазян, В. С. Махитарян. – М.: ЮНИТИ, 2017. – 1022 с.
3. Амельницька О. В. Управління виробничо-господарською діяльністю: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / Олена Володимирівна Амельницька; [Донец. нац. ун-т]. – Донецьк, 2018. – 20 с.
4. Барановський О.І. Фінансова безпека: монографія. / О.І. Барановський. – К.:Фенікс, 2012. – 338 с.
5. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): монографія / О. І. Барановський. – К.:Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. – 759 с.
6. Безродна Т.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством: визачення сутності поняття [Електронний ресурс] / Т.М. Безродна // Вісник Східноукраїнського нац.ун-ту. ім. В. Даля. – 2019. – №10 (128). – Ч. 2.
7. Бондаренко О.М. Оцінка економічної безпеки: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.07.14 / О.М. Бондаренко. – К.:Фенікс, 2018. – 19 с.
8. Бондаренко О.О. Фінансово-економічна безпека підприємства. / О.О. Бондаренко, В.А. Сухецький. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nyuaka.com.ua/3580>
9. Варналія З.С. Економічна безпека: навч посіб. / З.С. Варналія. – К.:Знання, 2012. – 647 с.
10. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія / Т. Г. Васильців. – Львів : Арал, 2019. – 386 с.

11. Васильців Т. Г. Пріоритети та засоби зміцнення економічної безпеки малого і середнього підприємництва: монографія / Васильців Т. Г., Волошин В. І., Гуменюк А. М. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2018. – 248 с.
12. Васильців Т.Г. Економіка підприємства: теорія і практика: навч. посіб./Т.Г. Васильців, В.І. Блонська, С.С. Гринкевич. – Львів:»Магнолія 2006», 2011. – 688 с.
13. Вольська В.В. Методичні підходи до обліково-аналітичного забезпечення та аудиту управлінської діяльності аграрних підприємств/ В.В. Вольська // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2018. – С. 83-88
14. Герасимчук З.В. Економічна безпека регіону: діагностика та механізм забезпечення: монографія/ З.В. Герасимчук, Н.С.Вавдіюк. – Луцьк: Надстир'я, 2018. – 244 с.
15. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства: автореф. дис. д-ра екон. Наук: 8.00.09; 21.04.02/. – К.:Знання, 2017. – 33 с.
16. Гудзинський О.Д. Теоретичні аспекти формування обліково-аналітичного механізму менеджменту / О.Д. Гудзинський, Г.Г. Кірейцев, Т.М. Пахомова // Облік і фінанси АПК. – 2018. - №3. – С. 89-93
17. Донець Л.І. Економічна безпека підприємства: навч. посібник / Л. І. Донець, Н.В. Ващенко. – К.: ЦУЛ, 2018. – 240 с.
18. Захаров О.І. Організація та управління економічною безпекою суб'єктів господарської діяльності: навч. посібник / О.І. Захаров, П. Я. Пригунов. – К.: КНТ, 2017. – 257
19. Іванюта Т. М. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. / Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 256 с.
20. Іващенко О.В. Системи фінансово-економічної безпеки підприємства. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer28/51.pdf>

21. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект : навч. посібник. / М. І. Камлик. – К. : Атіка, 2018. – 432 с.
22. Каркавчук В. В. Аналіз системи фінансової безпеки підприємства / В. В. Каркавчук // Вісник Львівського національного університету. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2021. – № 38. – С. 90-94.
23. Кіндрацька Г. І. Стратегічний менеджмент / Г. І. Кіндрацька. – К. : Знання, 2017. – 366 с.
24. Кириченко О.А. Вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємства. – К.:Знання, 2012 – 369 с.
25. Клівець П.Г. Стратегія підприємства: навч. посіб. / П.Г. Клівець – К.: Академвидав, 2012. – 320 с.
26. Ковальов Д.С. Кількісна оцінка рівня економічної безпеки підприємства / Д.С. Ковальов, І.П. Плєтнікова // Економіка України. – 2020. – № 4. – С. 35-40.
27. Ковальов Д.С. Економічна безпека підприємства / Д.С. Ковальов, Т.М. Сухорукова // Економіка України. – 2019. – № 10. – С.48-53.
28. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : монографія / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, О.М. Ляшенко. — К.: Лібра, 2017. — 280 с.
29. Кракос Ю. Б. Управління фінансовою безпекою підприємств / Ю. Б. Кракос, Р. О. Разгон // Економіка та управління підприємствами: проблеми теорії та практики. – 2021. – № 1(1). – С. 86-97.
30. Лук'яненко І. Г. Економетрика : підручник / І. Г. Лук'яненко, Л. І. Краснікова. – К. : Товариство «Знання», КОО, 2009. – 494 с.
31. Мартюшева Л.С. Фінансова безпека підприємств: конспект лекцій / Л.С. Мартюшева, Т.Б. Кузенко, О.Ю. Литовченко. — Харків: ХНЕУ, 2010. - 140 с.
32. Міронов В.С. Фінансова безпека як складова економічної безпеки. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1256>

33. Мойсенко І.П. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства. Навч. посіб. / І.П. Мойсенко, О.М. Марченко. – Львів: Арал, 2017. – 380 с.

34. Мунтіян В. І. Економічна безпека України: монографія / В. І. Мунтіян. – К. : Вид-во КВІЦ, 2010. – 464 с.

35. Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посіб / В.Л. Ортинський, І.С Керницький, З.Б. Живко. – К.: Правова єдність, 2017. – 544 с.

36. Підхомний О. М. Типологія загроз фінансовій безпеці суб'єктів підприємницької діяльності / О. М. Підхомний, Н. О. Микитюк, І. П. Вознюк // Зб. наук. праць «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2017.- С. 119-123.

37. Саєнко М. Г. Стратегія підприємства: підручник – Тернопіль: Економічна думка, 2009. – 390 с.

38. Сухоруков А. І. Сучасні проблеми фінансової безпеки України : монографія / А. І. Сухоруков. –К: НІПМБ, 2018. – 117 с.

39. Фоміна М. В. Проблеми економічно безпечного розвитку підприємств: теорія і практика : монографія / М. В. Фоміна. – Донецьк : ДонДУЕТ, 2017. – 141 с.

40. Хлістунова Н. В. Фінансові ризики і платоспроможність підприємств / Н. В. Хлістунова // Актуальні проблеми економіки. – 2018.– № 7(25). – С. 63-68.

41. Чернеп О.Г. Управління фінансово-економічною безпекою підприємств в Україні. – К.:Знання, 2012. – 430 с.

42. Шемаєва Л. Г. Забезпечення економічної безпеки підприємства на основі управління стратегічною взаємодією із суб'єктами зовнішнього середовища: монографія / Л. Г. Шемаєва. – Київ, 2012. – 357 с.

43. Шершньова З. Є. Стратегічне управління: навч. посіб. / З.Є. Шершньова, С. В. Оборська. – К.: КНЕУ, 2011. – 384 с.
44. Шенда А. В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління: навч. посіб. / А. В. Шенда, М. В. Голованенко. – К.: Знання, 2018. – 271 с.
45. Шкарлет С. М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект : монографія / С. М. Шкарлет. – К. : Книжкове вид-во Національного авіаційного університету, 2018. – 435 с.
46. Шкарлет С.М. Формування економічної безпеки підприємств засобами активізації їх інноваційного розвитку / С.М. Шкарлет. – К.: Знання, 2012. – 24 с.
47. Шлемко В. Т. Економічна безпека України: сутність та шляхи забезпечення : Монографія / В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько. – К. : НІСД, 2020. – 144 с.
48. Штангрет А.М. Процес здійснення обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства / А.М. Штангрет. - К. : НІСД, 2017. – 234 с.
49. Штанден Р.С. Економічна безпека підприємства / Р.С. Штанден, О.К. Дамченко. – К.:Цент. учб. літ-ри, 2017. – 189 с.
50. Яценко Г. В. Фінансова безпека підприємств і банківських установ / Г.В. Яценко. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2018. – 285 с.
51. Ятюшева Л.С. Економічна безпека держави: підручник / Л.С. Ятюшева, Е.А. Олейникова. – К.:Кондор, 2012. – 302 с.

Додатки

ДОДАТОК А

Особливості ФЕБ при домінуванні її детермінант

Детермінанта	Особливості СЕБП	Ключові об'єкти уваги
1. Розмір підприємства	ФЕБ організована за децентралізованим, централізованим або змішаним принципом. Необхідність організації безпекозабезпечувальної діяльності у просторово відокремлених підрозділах або за стратегічними зонами господарювання. Необхідність регламентів дій посадових осіб, управлінських підрозділів підприємства, їхньої взаємодії та відповідальності за стан економічної безпеки, організації інформаційних потоків	Структура ФЕБ, регламенти дій, взаємодії, організації інформаційних потоків
2. Привабливість підприємства	Посилена функція протидії рейдерському захопленню, активізація розвідувальної функції у контексті потенційного рейдерства. Створення багаторівневої та багатокомпонентної системи захисту майна та прав підприємства. Залучення органів державної влади, державних та недержавних охоронних структур. Наявність відпрацьованих сценаріїв протидії потенційним та реальним рейдерам	Дослідження поведінки потенційних та реальних рейдерів та організацій, що спеціалізуються на цьому виді діяльності. Способи захисту майна та прав підприємства
3. Сприятливість інституційного середовища	Активна взаємодія з державними установами у виконанні функції протидії рейдерському захопленню та у захисті таких об'єктів як права власності. Домінування способів захисту об'єктів безпеки ФЕБ, які базуються на використанні законодавства	Суб'єкти інституційного середовища, у взаємодії з якими забезпечується захист об'єктів безпеки ФЕБ. Способи захисту, які базуються на використанні законодавства
4. Мінливість зовнішнього середовища	Посилене виконання функцій моніторингу зовнішнього середовища, прогнозування його стану та аналітичної функції. Наявність сценаріїв дії при актуалізації прогнозованих найбільш ймовірнісних сценаріїв зміни зовнішнього середовища	Суб'єкти зовнішнього середовища та їхня поведінка
5. Чітка ідентифікація загроз стану та діяльності підприємства	Посилене виконання функцій моніторингу зовнішнього середовища, прогнозування його стану та аналітичної функції (моніторинг та аналіз життєвого циклу загроз). Прогнозування загроз щодо кожного з об'єктів захисту та ймовірності їхньої реалізації. Наявність способів захисту, алгоритмів застосування та схем взаємодії управлінських підрозділів при застосуванні способів захисту.	Джерела викликів стану та діяльності підприємства, ймовірність їхньої реалізації, комбінаторика загроз та її мультиплікативний ефект, способи протидії загрозам.

ДОДАТОК Б

Типові завдання служби економічної безпеки підприємства при домінуванні окремих детермінант ФЕБ

Типові завдання	Детермінанти				
	1	2	3	4	5
Реагування на актуалізовані загрози у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємства		X	X		X
Взаємодія із суб'єктами зовнішнього середовища (у тому числі державної влади), дія яких формує загрози для підприємства		X	X	X	X
Прогнозування змін у зовнішньому середовищі	X	X	X	X	X
Моніторинг цін на продукцію підприємства та матеріали для її вироблення	X		X	X	
Визначення складу конфіденційної інформації	X	X	X		X
Активне попередження витоку конфіденційної інформації	X	X	X	X	X
Моніторинг змін у зовнішньому середовищі	X	X	X	X	X
Виявлення загроз стану та діяльності підприємства	X	X	X	X	X
Аналіз життєвого циклу загроз стану та діяльності підприємства	X			X	X
Розроблення та впровадження заходів за конкретними загрозами	X	X	X	X	X
Фізична охорона майна підприємства	X	X	X		X
Фізична охорона найбільш цінних працівників підприємства		X			X
Супроводження допуску на підприємство сторонніх осіб	X	X	X		X
Розроблення регламентів дій працівників підприємства для запобігання актуалізації загроз	X	X	X		X
Координація дій підрозділів підприємства для нейтралізації загроз та запобігання актуалізації загроз	X	X	X	X	X
Конкурентна розвідка	X	X		X	X
Конкурентна контррозвідка	X	X	X	X	X
Прогнозування конфліктів всередині підприємства та із суб'єктами зовнішнього середовища, сприяння вирішенню таких конфліктів		X	X	X	X